

Gezocht: geschikte held

Van Speijk versus de Merode

Hoewel de Nederlanders na de onafhankelijkheidsstrijd België verloren, hebben we er toch een nationale held aan over gehouden: Jan van Speijk. In België neemt deze gebeurtenis een veel grotere plek in het collectief geheugen in, maar is het moeilijk om een echte held van de onafhankelijkheidsstrijd te noemen.

Daan Schuijt is
hoofdredacteur van
Kleio.

De weg die loodrecht op onze school uitkomt, is de Van Speykstraat. Het is een uitloper van de zeeheldenbuurt in Lisse die in de jaren vijftig gebouwd werd. Vlak na de oorlog kwamen de nationale helden goed van pas bij de wederopbouw. In Belgische gemeenten kom je vaak een Merodelei, -plein of -straat tegen. De Merode is een nationale held bij onze zuiderburen. Zowel Van Speijk

als de Merode danken hun naam en faam aan de Belgische onafhankelijkheidsstrijd. Maar wie van die twee is nu als held het meest geschikt om voort te leven in het collectief geheugen?

Wat?

Leerlingen bestuderen persoonsgegevens over Jan van Speijk of Frédéric de Merode en krijgen de opdracht een ontwerp voor een historisch heldenschilderij van hen te maken. Vanaf de late achttiende

eeuw komt in Europa natievorming op gang. De Historische Context *Duitsland 1870 – 1945* in het nieuwe examenprogramma gaat daar dieper op in. Door middel van deze opdracht krijgen leerlingen inzicht in de wijze waarop mythes over een (al dan niet ingebeeld) roemrijk verleden ook in kleinere landen een belangrijke rol spelen in de natievorming.

Voor wie?

De bovenbouw van havo en vwo. Het ontstaan van nationalisme en natievorming zijn abstracte begrippen. Bovendien komt noch Van

Speijk, noch de Merode in een van de lesmethoden voor. Dat zijn twee argumenten om hiermee pas in de bovenbouw aan de slag te gaan. Deze twee heren tonen wel aan dat nationalisme in de negentiende eeuw niet alleen in Duitsland of andere grote Europese landen bestond, maar ook gewoon in Nederland en België. Als je dieper ingaat op de ontstaansgeschiedenis van de Belgische Opstand vanaf het Congres van Wenen en het onderdeel over propaganda verder uitwerkt, kun je deze opdracht als historisch thema in het curriculum opnemen.

Tijdvak

Tijd van burgers en stoommachines (1800 – 1900).

Lesduur

Ongeveer 50 minuten.

Doelen van de les

Herkennen van mythevorming als onderdeel van nationalisme in de negentiende eeuw.

Hoe?

De les begint met een korte uitleg over de Belgische onafhankelijkheidsstrijd. De leerlingen weten dan wie er streden, waar het conflict om draaide en hoe het afliep. De inleiding sluit af met de opmerking dat het niet vreemd is dat er bij een gebeurtenis als deze aan beide kanten helden ontstonden. Dan krijgen de leerlingen per tweetal persoonsgegevens over Jan van Speijk of Frédéric de Merode en de opdracht voor het ontwerp van een historisch schilderij. In de persoonsgegevens markeren de leerlingen de beeldelementen die zij willen opnemen en maken zij vervolgens

op een vel papier een schets. Als leraar geschiedenis beoordeel je natuurlijk niet de tekentechnische elementen, maar wil je zien op welke wijze de leerlingen de informatie omzetten in beeldelementen op het schilderij van hun held. Met het lezen van de informatie en het schetsen, zijn de leerlingen al snel twintig minuten bezig. Vervolgens vergelijken de leerlingen hun ontwerp met dat van een tweetal dat de andere held moest tekenen. Welke elementen hebben de beide groepjes uit de persoonsgegevens gehaald? Op welke wijze zijn die afgebeeld? Kun je van beide helden een even krachtig beeld schetsen? Wie is er uiteindelijk beter geschikt om als nationale held voort te leven?

Aan het einde van de les presenteren een aantal groepjes hun held kort aan de rest van de klas. Mocht er nog tijd over zijn, kun je enkele afbeeldingen van Van Speijk laten zien en ingaan op de beeldelementen die daarop te zien zijn.

Wat levert het op?

De leerlingen worden zich bewust dat afbeeldingen vrijwel nooit waarheidsgetrouw zijn. Zij leren hoe gebeurtenissen uit de geschiedenis van een land voor politieke doeleinden op een bepaalde manier naverteld kunnen worden. Zeker in de tijd dat de Europese natiestaten ontstonden, bleek de behoefte aan een gedeeld verleden met grote namen van groot belang. Deze opdracht laat zien dat dit voor België en Nederland gold. ■

Monument voor Frédéric de Merode op het Martelarenplein in Brussel. Tijdens de Belgische Opstand zijn onder dit plein lichamen van gesneuvelden begraven.

Linker pagina: Tafereel uit de Tiendaagse Veldtocht tegen de in opstand gekomen Belgen, augustus 1831. Schilderij van Wouter Verschuur, 1831 – 1835, collectie Rijksmuseum Amsterdam.

De uitgewerkte les met persoonsgegevens en afbeeldingen van Van Speijk en de Merode vindt u op de website www.vgnkleio.nl/kleio

